raus dydžio (0,1–0,5x0,18–0,9 m) netašytų riedulių ir 28,5–31,8x13,5–16,3x6–8,9 cm dydžio plytų. Riedulių eilės perklotos 2–5 plytų eilėmis, kurios dėtos tiek trumpainiais, tiek ilgainiais į išorę. Į vertikalius tarpus tarp akmenų taip pat įmūryta plytų trumpainiais į išorę. Plytų rišimo būdas eilėse ne visur tvarkingas, tačiau kai kuriose pamatų vietose galima įžvelgti renesanso pavyzdžiu kaitaliojamas ilgainių bei trumpainių plytų eiles. Š sienos pamatų P dalyje rasti vėliau užmūryto pilioriaus fragmentai. Š sienos pamatų išorinė dalis greičiausiai buvo išlietas klojinys. Apsidės pamatų išoriniai kampai sutvirtinti didesniais (apie 0,5 m skersmens) rieduliais. Kai kurios apsidės pamatų vietos yra sutvirtintos ištisiniu akmenų mūru, kad geriau atlaikytų laidojimo kriptos, buvusios po presbiterijos grindimis, skliautų plėtimo jėgą. Pamatų viršus užbaigiamas plytų eilėmis, kurios greičiausiai tolygiai perėjo į plytinį sienų mūrą. Tyrimų metu perkasoje 1 taip pat rasta vienalaikių su pamatais (XVII a. pradžios) plytų, skiedinio, balta bei pilka spalva dažyto sienų tinko bei tiksliai nedatuotų (XVI–XVII a.) čerpių fragmentų.

Perkasoje 2, piliavietės aikštelės pakraštyje, po nestoru velėnos sluoksniu rastas nuo 1 iki 1,2 m storio juodos žemės kultūrinis sluoksnis, kurio viršutinėje dalyje aptikta XVII a. būdingų radinių: plokštinių, herbais puoštų koklių fragmentų, Jono Kazimiero šilingas. Giliau rasti radiniai: gotikinio stiliaus koklio fragmentas, cilindrinės spynos, kurie gali būti datuotini bent jau XV a.–XVI a. pirmąja puse. Piliavietės pašlaitėje, apie 0,8 – 1 m gylyje, rasta apie 3 m pločio ir iki 0,8–1 m gylio ištisinė akmenimis užversta griova. Jos iškasimo laiką ir paskirtį turėtų parodyti tolesni tyrimai, kurie padėtų nustatyti ir šios griovos tolesnę kryptį.

Archeologinius tyrimus Dubingių piliavietėje numatyta tęsti ir 2004 m.

DUBINGIAI CASTLE SITE

In 2003 archaeological explorations of the Dubingiai castle site (Molėtai district) were started. In the location of the old church and at the south-western edge of the castle site, the total area of 72 m² was explored where 16 inhumations dated to the 16th–18th centuries, the remains of the church and the cultural layer up to 1.2 m thick dated to the 15th–17th centuries containing fragments of pottery and tiles were found.

VILNIAUS ŽEMUTINĖS PILIES PIETINIO KORPUSO PRIEIGOS

Egidijus OŽALAS

2003 m. buvo tęsiami 1987 m. pradėti Vilniaus žemutinės pilies Valdovų rūmų tyrimai. Tyrimai vyko į P nuo rūmų P korpuso (plotas 8), jų ilgis, skaičiuojant iš V į R palei rūmų P korpusą, siekė 60 m, plotis Š–P kryptimi skaičiuojant nuo rūmų P korpuso pietinės sienos pamatų P krašto, nuo 1 iki 13 metro siekė 16 m. Nuo 14 iki 18 metro tyrimų plotis sumažėjo nuo 16 iki 11 m. Nuo 19 iki 60 metro tiriamo ploto plotis siekė 11 m. Bendras tyrimų plotas kartu su 1989–2002 metų perkasomis siekė apie 665 m². Tyrimai nuo dabartinio žemės paviršiaus vyko apie 250 m². Sprendžiant iš ankstesnių archeologinių tyrimų ataskaitų, iki įžemio buvo ištirta apie 80 m².

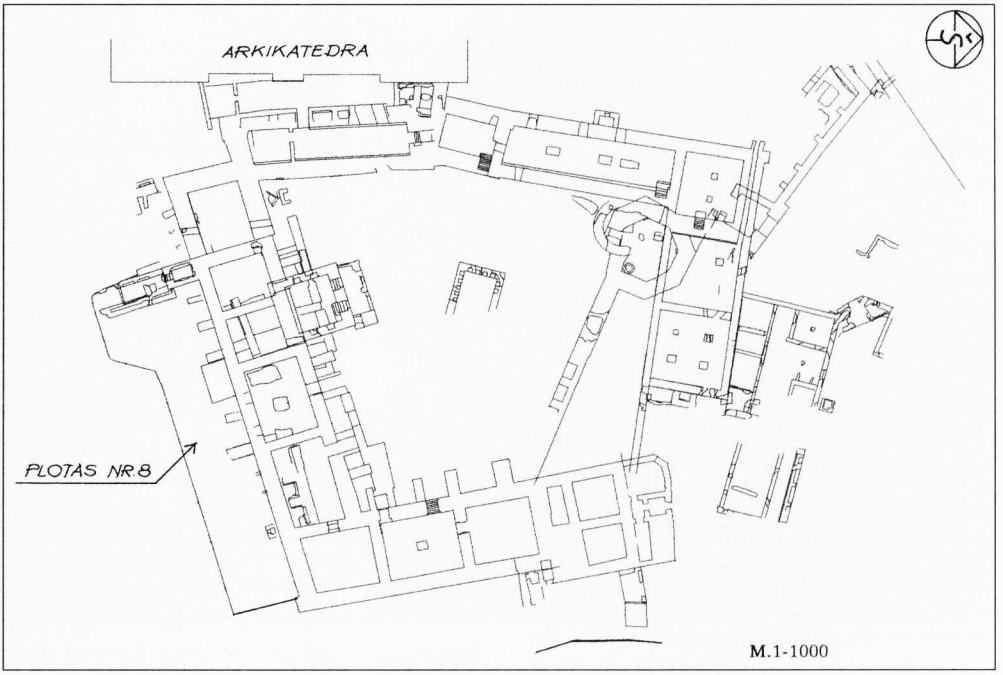

58 pav. Vilniaus žemutinės pilies Valdovų rūmų planas.
Fig. 58. Plan of the Royal Palace of Vilnius Lower Castle.

Tyrimų metu ties H_{abs} 93,00–93,70 m rastos kelių XVIII a. statinių liekanos. Į P nuo rūmų XVIII a. žemės paviršius svyravo ties H_{abs} 93,05–93,10 m (apie 1,5–2 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus).

Į P nuo P korpuso V priestato rastas XVII a. statinys. Jo grindys atkastos ties H_{abs} 91,70–91,80 m. Šalia rūmų rastas medinis kolektorius, nutiestas R–V kryptimi. Greičiausiai būtent jo dalis buvo aptikta 2002 m. plote 5 į PR nuo rūmų. Medinio kolektoriaus viršus ties G rūsiu – H_{abs} 90,46 m, 2002 m. plote 5 ties C rūsiu – H_{abs} 90,03 m. XVII a. žemės paviršius svyravo ties H_{abs} 91,50–92,00 m.

Į P nuo rūmų rastas 2,2–2,3 m pločio pylimas. Pylimo medinių polių viršus atsidengė ties H_{abs} 89,65–89,92 m. Jo Š kraštas rastas už 7–9 m į P nuo rūmų P korpuso. Jo šonai tvirtinti lentomis, o viršus buvo sutvirtintas (išgrįstas?) akmenimis. Pylimo akmenų viršus rastas ties H_{abs} 89,75–89,91 m.

Į P nuo pylimo aptiktas akmenų grindinys. Jo viršus – H_{abs} 88,30–88,40 m. Kol kas neaiški šio pylimo paskirtis. Jis galėjo riboti dirbtinio tvenkinio ar aikštės kraštą. Į tai būtų lengviau atsakyti žinant, koks XVI a. pradžioje buvo gruntinio vandens lygis. Kol kas sunku patikėti, kad akmenimis grįsta aikštelė buvo sausa. Tačiau žinant, kad į PR nuo tiriamo ploto buvo karališkieji malūnai, reikėtų daugiau medžiagos, norint įvertinti jų įtaką ir galimą poveikį.

LP dendrochronologijos laboratorijoje atlikus medienos datavimą bei apibendrinus py-

limo sampile rastus radinius, jis datuotas XVI a. pradžia.

Giliau į P nuo rūmų rastas mediniais kuoliukais sutvirtinto ir lentomis iškloto griovio Š kraštas. Panašu, kad tai gynybinio griovio, buvusio už 4–5 m į P nuo ikigotikinės sienos, tvirtinimas. Šioje vietoje XIV a. pabaigos–XV a. žemės paviršius svyravo tarp H_{abs}. 88,50–89,50 m.

2002 m. į R nuo rūmų, tyrimų plote 5, buvo rasti trys medinio kelio grindinio lygiai. Į R nuo jų rasta XIV a. pabaigos–XV a. pradžios medinių pastatų liekanų. Tačiau į V nuo šio kelio nei 2002 m. tirtame plote 5, nei 2003 m. plote 8 XIV–XV a. medinių pastatų nerasta.

Tyrimų metu rasta apie 20 000 įvairių XIV–XX a. datuojamų radinių.

APPROACHES OF THE SOUTHERN BLOCK OF VILNIUS LOWER CASTLE

In 2003 archaeological explorations of the Royal palace in Vilnius Lower castle, started in 1987, were continued. The explorations were carried out in the area of 665 m^2. Southwards from the palace the remains of the fortification of the slope of the defensive trench dated to the 14th–15th centuries, a rampart and a stone paving dated to the 16th century and the remains of brick buildings dated to the 17th–18th centuries were found. During the explorations some 20,000 finds dated to the 14th–20th centuries were collected.

VILNIAUS ŽEMUTINĖS PILIES TERITORIJOS ARSENALO KIEMO PIETVAKARINĖ DALIS

Gintautas STRIŠKA

2003 m. Gedimino kalno Š papėdėje (Senojo arsenalo kiemo PV dalyje) bei kalno Š šlaite LP vykdė archeologinius tyrimus, susijusius su keleivinio keltuvo į Gedimino kalną statyba. Bendras tyrimų plotas – 200 m^2, inventorinti 3123 radiniai. Rastos 102 monetos, 8 plombos bei 1 skaičiavimo žetonas.

Gedimino kalno Š papėdėje kultūrinio sluoksnio storis siekia apie 5 m (H_{abs} 95,10–89,80 m). Didelė dalis viršutinio kultūrinio sluoksnio suardyta XIX a. viduryje, caro armijos garnizono reikmėms įrengiant įvairios paskirties statinius. XX a. įrengiant vandentiekį ir vandens nuotekų trasas tyrimų ploto V dalis dar kartą perkasta. Viršutinių ir suardytų sluoksnių archeologinę medžiagą sudarė buityje naudotos keramikos, metalinių dirbinių radiniai, statybinis laužas. Viename iš XX a. pirmosios pusės vandens nuotekų trasos perkasime rastos penkios į stulpelį sulipusios Jogailos monetos, kaldintos apie 1386–1387 m., kurių averse – portretas, o reverse – liūtas (monetas nustatė LNM numizmatas E. Remecas).

Tyrimu metu aptiktas mūrinis pastatas. Jo PR kampas nutolęs į R pusę nuo Arsenalo V korpuso (LMN administracinio pastato) apie 12 m, o PV kampas – apie 4 m. Mūrinio pastato sienos viršus smarkiai sunykęs, plytos sueižėjusios. Atkasta 8x7 m dydžio pastato dalis (pusrūsio liekanos). Pastato sienos apie – 80 cm storio, mūrytos iš plytų, gotikai būdingu plytų rišimo būdu, bet mūrui naudotos renesansui būdingos plytos (31x16x7 cm dydžio). Pastato pusrūsis turėjo cilindrinį skliautą, tačiau jis neišliko (tik P pastato sienoje buvo išlikusi skliauto žymė). Suardyti skliauto luitai rasti griuvenose, apytiksliai H_{abs} 93,00 m aukštyje, patalpos viduje. Skliau-